

دولت چهاردهم قفل اینترنت را باز کرد

دولت چهاردهم در عمر ۲ ساله خود تلاش هایی جدی برای هموار کردن مسیر کاهش محدودیت های اینترنتی داشته است؛ سیاستی که از وعده های مهم دولت در حوزه ارتباطات و احقاق حق کاربران به شمار می رود. با این حال، اجرای این رویکرد، همواره با مخالفت جریان های مدافع محدودیت اینترنت و نگرانی هایی درباره مسائل امنیتی و مدیریت فضای مجازی روبرو بوده است. در چنین شرایطی، دولت تلاش کرده با ارائه

راهکارهایی در جهت مدیریت نگرانی های امنیتی، زمینه کاهش محدودیت ها را فراهم کند. روزنامه ایران از روز گذشته به استقیال هفته دولت رفته و قرار است تا ۸ شهریور هر روز در صفحاتی ویژه به یکی از پرونده های مهم مرتبط با دولت بپردازد. دومین پرونده، روایتگر تلاش دولت چهاردهم برای کاهش محدودیت های اینترنتی است و سعی کرده وقایع مربوط به بازگشایی اینترنت پس از جنگ ۴۰ روزه را به تصویر بکشد.

• برش •

دولت موافق اینترنت طبقاتی نیست

شود، چه تضمینی وجود دارد که این دسترسی به یک امتیاز دائمی تبدیل نشود؟ ممکن است یک پژوهشگر نیاز بیشتری داشته باشد و یک شرکت خدمات تخصصی تری بخواهد. این تفاوت را می توان پذیرفت و برای آن راهکار طراحی کرد. اما در کنار آن، باید یک سطح پایه و قابل اتکا از دسترسی عمومی وجود داشته باشد؛ سطحی که وابسته به شغل، جایگاه، درآمد یا نزدیکی افراد به ساختار قدرت نباشد. در غیر این صورت، اینترنت آرام آرام از یک زیرساخت عمومی به یک امتیاز تبدیل می شود. وقتی هم اینترنت تبدیل به امتیاز شود، شکاف دیجیتالی ایجاد شده، در نهایت می تواند به شکاف اجتماعی تبدیل شود. همین نگاه باعث شده است شخص رئیس جمهور و وزیر ارتباطات، تمام قد در مقابل هرگونه اینترنت طبقاتی بایستند. به اعتقاد آنان، همه شهروندان باید از یک حق پایه و عادلانه برای ارتباط با جهان برخوردار باشند و هرگز نمی توان از مدلی سخن گفت که یک عده را مجاز به اتصال به اینترنت می داند و در مقابل، تشخیص می دهد که عده ای دیگر در هر شرایطی نیازی به اتصال به اکوسیستم جهانی ندارند. آنچه می توان بار دیگر یادآوری کرد این است که جنگ رمضان و خاموشی طولانی اینترنت یک واقعیت را بیش از هر سطح دانش و هر شغلی به آن نیازی میرم دارند که نمی توان نسبت به آن بی اعتنا بود و دولت چهاردهم با علم به این موضوع، در بزنگاه های مختلف نشان داده که هرگز از این حق مردم کوتاه نمی آید و اجازه نمی دهد بخشی از مردم از حق خود محروم شوند.

البته این همه ماجرا نیست؛ موضوعی که شاید بیش از همه کاربران را در زمان محدودیت های اینترنتی به خشم آورد، دفاع عده ای از اینترنت طبقاتی بود. نگاهی که در دوران محدودیت های اینترنتی، عده ای آن را با عنوان اینترنت پرو، اینترنت اضطراری و.. مطرح کردند و البته همیشه موضع دولت و وزارتخانه، مخالفت با چنین ایده هایی بود. وزیر ارتباطات و معاونان وی و همچنین شخص رئیس جمهوری بارها بر این موضوع تأکید کرده اند که با هرگونه اینترنت طبقاتی مخالفند و همه تلاش آنها برای تحقق عدالت ارتباطی است. یکی از مهم ترین استدلال های موافقان محدودیت یا تفکیک دسترسی، مساله امنیت است. به اعتقاد آنان، در شرایط عادی شاید دسترسی آزاد به تمام سرویس های اینترنتی مساله چندانی به نظر نرسد، اما در شرایط خاص، جنگ یا تهدیدهای امنیتی، وضعیت متفاوت می شود. این عده، البته دغدغه اقتصاد دیجیتال را نیز دارند و می گویند یک شرکت صادراتی، استارتاپ، دانشگاه یا یک مجموعه فناوری ممکن است برای فعالیت خود به اینترنت بین الملل وابستگی بیشتری از مردم عادی داشته باشد. بنابراین در شرایط جنگ باید به این قشر نگاهی ویژه شود و اینترنت مورد نیاز، به آنها اختصاص یابد. اما موضوعی که هم کاربران و هم وزارت ارتباطات بارها بر آن تأکید کرده اند، این است که چه کسی باید تشخیص دهد نیاز هر فرد چیست؟ اگر معیارها روشن نباشد، اینترنت طبقاتی می تواند از یک سیاست تخصصی به یک نظام امتیازدهی تبدیل شود. منتقدان اینترنت طبقاتی همچنین می گویند اگر دسترسی ویژه به اینترنت برای گروه هایی خاص ایجاد

برای میلیون ها نفر، اتصال دوباره به اینترنت جهانی تنها به معنای ورود به سایت های بین المللی نبود بلکه معنای بازگشت به بخشی از زندگی روزمره را داشت

برای نسلی که بخش قابل توجهی از آموزش و ارتباطات حرفه ای خود را در فضای آنلاین انجام می داد، این وضعیت شبیه بازگشت ناگهانی به دوره ای بود که اینترنت هنوز بخشی از زندگی روزمره نشده بود. اینجا بود که دیگر صبر رئیس جمهوری به عنوان رئیس دولت لبریز شد و یک تصمیم بزرگ و البته ملی گرفت.

ماجرای یک ستاد ویژه

اما چه شد که رئیس جمهوری تصمیم گرفت یک ستاد با چارچوبی مشخص تشکیل دهد که خروجی آن، حل مشکلات و دغدغه های مردم باشد؟ هرچند محدودیت های اینترنتی به دلیل ملاحظات امنیتی و شرایط جنگی اعمال شد اما پیامدهای آن بسیار فراتر از یک تصمیم فنی یا امنیتی بود. در اولین روزهای جنگ، اولویت، حفاظت از زیرساخت های حساس و مقابله با تهدیدهای امنیتی بود و اینترنت نیز در همین چارچوب قرار گرفت. در شرایط جنگی استدلال شد که اینترنت می تواند شبکه ارتباطی کشور را در معرض حمله، نفوذ و سوءاستفاده قرار دهد. اما واقعیت این است که در چنین شرایطی، اقتصاد دیجیتال، کسب و کارهای آنلاین، آموزش، ارتباطات خانوادگی و جریان دسترسی به اطلاعات نیز تحت تأثیر قرار گرفتند چراکه اینترنت حالا دیگر یک «خدمت عمومی» معمولی نیست و به بخشی از زیرساخت حیاتی جامعه تبدیل شده است و اتصال بسیاری از کاربران به اینترنت به مثابه زندگی دوباره برای آنها بود. در هفته های اول خاموشی اینترنت و پس از آتش بس، پرسش اصلی این بود که اینترنت چه زمانی بازمی گردد. با طولانی شدن خاموشی، سؤال تغییر کرد و مردم می پرسیدند آیا بازگشت اینترنت اصلاً در اولویت تصمیم گیران قرار دارد؟ این پرسش از آن جهت اهمیت داشت که قطع اینترنت، برخلاف بسیاری از محدودیت های جنگی، تقریباً همه گروه های جامعه را تحت تأثیر قرار می داد. حتی کسانی که درگیر فعالیت اقتصادی یا سیاسی نبودند هم حداقل برای ارتباط با خانواده و دسترسی به اطلاعات به اینترنت نیاز داشتند. اینجا بود که موضوع «بازگشایی اینترنت» به یکی از مسائل مهم مدیریت پسا جنگ تبدیل شد. رئیس جمهوری برای مدیریت این وضعیت، «ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی» را به ریاست محمد رضا عارف تشکیل داد تا این ساز و کار بتواند با بررسی وضعیت فضای مجازی، درباره نحوه مدیریت آن در شرایط ویژه تصمیم گیری کند. در حالی که پیش از جنگ، محدودیت اینترنت عمدتاً در قالب سیاست های تنظیم گری، فیلترینگ و تصمیم هایی درباره پلتفرم ها و خدمات آنلاین دیده می شد، اما در شرایط جنگی، مساله به یک موضوع امنیت ملی تبدیل شده بود که در عین حال امکان تفکیک مردم از آن وجود نداشت و همین موضوع آن را به یک مساله عمومی نیز تبدیل کرده بود.

• روایت •

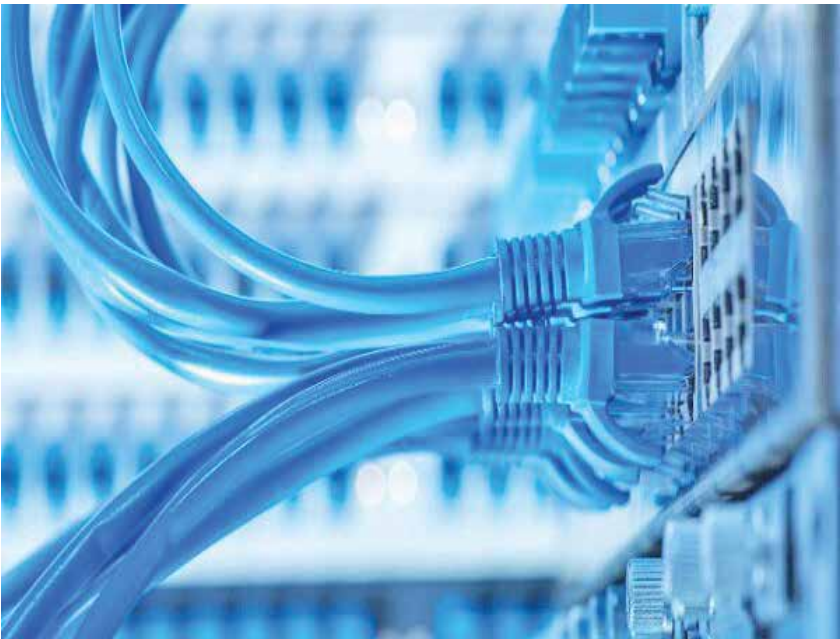
میترا جلیلی

دبیر گروه علم و فناوری

مسعود پزشکیان ۲ سال پیش در شرایطی با به کارزار انتخاباتی گذاشت که در مناظرات، یکی از حقوق اصلی مردم را دسترسی به اینترنت پایدار دانست و به مردم وعده داد محدودیت های اینترنتی کاهش می یابد؛ وعده ای که برای تحقق آن تلاش بسیار کرد و در سال اول با همت وزارت ارتباطات، شاهد رفع فیلتر واتس اپ و گگل پلی بودیم. اما یک سال اخیر را شاید بتوان سال چالش برای دولت و ارتباطات دانست؛ سالی که در آن جنگ ۱۲ روزه، حوادث دی ماه، جنگ ۴۰ روزه و جنگ هرمز روزگار سختی برای ارتباطات رقم زد و مردم برای حدود ۹۰ روز چشم انتظار اینترنت بین الملل ماندند و پس از کش و قوس فراوان برای رفع موانع در مسیر نت بین الملل و مخالفت های برخی، سرانجام طلسم این فراق با تشکیل یک ساز و کار ویژه به دستور رئیس جمهوری شکسته شد؛ ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی کشور به ریاست معاون اول رئیس جمهوری که خود دستی بر آتش داشت و روزگاری نه چندان دور، برای اتصال مردم به اکوسیستم های فناوری جهانی تلاشی پیوسته داشت، تشکیل شد. با مصوبه این ستاد ویژه، اینترنت بین الملل بازگشایی شد. بازگشت اینترنت تنها به معنای ورود به سایت های بین المللی نبود. برای میلیون ها نفر، اتصال دوباره به اینترنت جهانی به معنای بازگشت بخشی از زندگی روزمره بود؛ بازگشت امکان تماس با نزدیکان، انجام امور معوقه، دسترسی به خبر، فعالیت اقتصادی، آموزش، ارتباط با جهان بیرون و حتی اطمینان از اینکه هنوز می توانند روایت های خود از جنگ تحمیلی و تجاوز دشمن آمریکایی - صهیونیستی را به گوش دیگران برسانند.

واقعیت این است که بر خلاف نگاه برخی، قطعی اینترنت در روزهای جنگ تحمیلی، فقط مشکل باز نشدن یک سایت یا پیام رسان نبود؛ مشکل اصلی، از بین رفتن پیوستگی ارتباطی بود. برای بسیاری از خانواده ها، اولین دغدغه این بود که بتوانند از وضعیت نزدیکان شان باخبر شوند. در شرایط جنگی، اهمیت ارتباط چند برابری می شود؛ مردم می خواستند بدانند در شهرهای دیگر چه اتفاقی افتاده. آیا اعضای خانواده سالم هستند، وضعیت محله ها چگونه است و آیا امکان سفر یا جابه جایی وجود دارد یا نه. همزمان کسب و کارها هم با یک اتفاق ناگهانی روبرو بودند. دانشجویان و دانشگهان نیز در این میان آسیب دیدند. دسترسی به مقالات علمی، کلاس های مجازی، سامانه های دانشگاهی و ارتباط با مراکز علمی خارج از کشور برای بسیاری دشوار یا ناممکن بود.

دولت چهاردهم در بزنگاه های مختلف نشان داده که هرگز از حق دسترسی مردم به اینترنت کوتاه نمی آید و اجازه نمی دهد بخشی از مردم از حق خود محروم شوند

اینترنت؛ زیرساختی برای اقتصاد پس از دیجیتال

شده است. اعداد نیز این روایت را تقویت می‌کنند: اتصال روستاهای بالای ۲۰ خانوار به شبکه ملی اطلاعات ۹ درصد رشد کرده، سایت‌های نسل پنجم تلفن همراه ۲۴ درصد بیشتر شده‌اند، پوشش فیبر نوری ۳۷ درصد و اتصال مشترکان به فیبر ۱۵۰ درصد افزایش یافته است. کاربران واحد دولت هوشمند در کنار کاربران پیام رسان‌های بومی ۶۰ درصد رشد کرده‌اند؛ سرویس‌های مرکز تبادل اطلاعات ۵۱ درصد و تراکنش‌های آن ۹۲ درصد بیشتر شده‌اند. در حوزه فضایی نیز پرتاب‌های بومی ماهواره ۴۱ درصد و پرتاب‌های خارجی ۱۵۰ درصد رشد داشته و ایستگاه‌های سلماتس، چساران و چاپبار به پیشرفت ۹۸ درصدی رسیده‌اند. اینها نشانه‌های یک اقتصاد در حال حرکت‌اند؛ اما هنوز سند ورود به آینده نیستند.

آینده فناوری با دیجیتالی کردن گذشته ساخته نمی‌شود. اینکه فروشگاه سنتی به اپلیکیشن، صف اداری به پنجره واحد، یا تاکسی خیابانی به پلتفرم تبدیل شود، مهم

است؛ اما این ابتدای ماجراست. آزمون بزرگ‌تر جای دیگری است: آیا اینترنت ایران می‌تواند به زیرساخت کشف دارو، طراحی مواد، نو ساخت ماشین‌آلات هوشمند، مدیریت شبکه انرژی و افزایش بهره‌وری کشاورزی تبدیل شود؟ اگر نه، کشور فقط اقتصاد دیجیتال از «بازار آنلاین» فراتر می‌رود و به موتور فناوری‌های همگرا بدل می‌شود. اگر نه، کشور فقط ابزارهای تازه‌ای برای انجام کارهای قدیمی خواهد داشت؛ سریع‌تر، شیک‌تر، اما نه الزاماً آینده‌ساز. علی‌رغم مقاومت‌های تنظیم‌گران بخشی، دولت چهاردهم توانسته است با اجماع‌سازی با محوریت رئیس‌جمهوری مسیر اقتصاد دیجیتال را تا اندازه‌ای هموار کند. توسعه اتصال‌های فیبر نوری، تقویت خدمات برخط، تلاش برای افزایش کیفیت شبکه، بازنگری در سیاست مسدودسازی و قرار دادن اقتصاد دیجیتال در دستور کار دولت، همگی نشانه‌هایی از تغییرجهت‌اند. اما خطر آن است که موفقیت در رشد سهم اقتصاد دیجیتال، با موفقیت

به محتوا نیست. اینترنت همان زیرساختی است که داده، محاسبات، سرمایه، دانشگاه، صنعت و بازار را به یکدیگر متصل می‌کند. برای همین، کیفیت سیاست اینترنت باید نه با تعداد کاربران شبکه‌های اجتماعی بومی، بلکه با توان آن در پشتیبانی از علم و تولید سنجیده شود. پرسش درست این نیست که چند میلیون نفر خرید اینترنتی می‌کنند. باید پرسید یک پژوهشگر ایرانی با چه سرعت و اطمینانی به داده‌های علمی، مخازن کد، نرم‌افزارهای تخصصی، خدمات ابری و همکاران خارجی خود دسترسی دارد. یک شرکت دانش‌بنیان چه اندازه می‌تواند به بازارهای بین‌المللی، ابزارهای طراحی، خدمات امنیتی و زنجیره‌های ارزش جهانی متصل شود؟ یک بیمارستان، کارخانه یا مزرعه تا چه حد می‌تواند از هوش مصنوعی و تحلیل بلادرنگ داده استفاده کند؟

اقتصاد دیجیتال را می‌توان تا حدودی در داخل مرزهای ملی توسعه داد. اما فناوری‌های همگرا در انزوا رشد نمی‌کنند. دانش علمی فقط در مقاله‌ها ذخیره نمی‌شود. بخشی از آن دانشی ضمنی است که از همکاری، گفت‌وگو، مشاهده خطاها و کار مشترک به دست می‌آید. مهندس ماهر ممکن است بتواند یک دستگاه پیچیده را تنها با شنیدن صدای آن غیب‌یابی کند؛ دانشی که به‌سادگی در کتابچه راهنما نوشته نمی‌شود. پژوهشگر نیز از گفت‌وگو با همکاران خود چیزهایی می‌آموزد که در نسخه نهایی مقاله وجود ندارد؛ آزمایش‌هایی که شکست خورده‌اند، مسیرهایی که ارزش ادامه دادن ندارند و نشانه‌هایی که هنوز به نتیجه علمی قطعی تبدیل نشده‌اند. ایران از این نظر مزیتی بزرگ و تا اندازه‌ای استفاده‌نشده دارد: شبکه وسیع دانشمندان، مهندسان و کارآفرینان ایرانی در سراسر جهان. اینترنت پایدار می‌تواند این پراکندگی جغرافیایی را به یک شبکه ملی دانش تبدیل کند. اینترنت محدود و نامطمئن، برعکس، حتی تخصصی آموزش مدل‌های هوش مصنوعی را کاهش می‌دهند؛ علم مواد، ساخت تراشه‌ها و باتری‌های بهتر را ممکن می‌کند؛ ماهواره‌ها داده موردنیاز کشاورزی دقیق، مدیریت آب و پایش محیط‌زیست را فراهم می‌کنند. مزیت اقتصادی دیگر در اختیار یک فناوری منفرد نیست. در فاصله میان فناوری‌ها شکل می‌گیرد. اینترنت در چنین اقتصادی صرفاً وسیله دسترسی

احتمال قطع دسترسی آن به بازار، نرم‌افزار، داده یا مشتری را محاسبه کند. نااطمینانی درباره اینترنت، نرخ بازده مورد انتظار را بالا می‌برد، دوره سرمایه‌گذاری را کوتاه می‌کند و منابع را به سمت فعالیت‌هایی می‌برد که کمتر نوآورانه و زودبازده‌ترند. نتیجه، اقتصادی است که می‌تواند خدمات دیجیتال مصرف کند، اما در تولید فناوری‌های پیشرفته ناتوان می‌ماند. این وضعیت برای شرکت‌های دانش‌بنیان پرهزینه‌تر است. فاصله‌های خطرناک میان اثبات یک ایده در آزمایشگاه و تبدیل آن به محصول تجاری وجود دارد. شرکت جوان در این مرحله هنوز مشتریان کافی ندارد، هزینه تولیدش بالاست و سرمایه‌گذار نیز از آینده آن مطمئن نیست. در ایران، تحریم، نوسان ارز و دشواری تأمین مالی این فاصله را عمیق کرده‌اند. اینترنت پایدار، مانع دیگری به آن می‌افزاید.

اصلاح سیاست اینترنت همه این مشکلات را حل نمی‌کند، اما یکی از معدود اصلاحاتی است که می‌تواند هم‌زمان هزینه مبادله را کاهش دهد، بازار شرکت‌ها را بزرگ‌تر کند، همکاری علمی را آسان‌سازد و دسترسی به سرمایه و فناوری را بهبود بخشد. البته اینترنت باز به معنای اینترنت بی‌دفاع نیست. امنیت سایبری بر محرمانگی، صحت و دسترس‌پذیری استوار است. سیاستی که برای حفاظت از دو اصل اول، دسترس‌پذیری را قربانی کند، شبکه‌ای ظاهرآ امن اما از نظر اقتصادی کم‌فایده می‌سازد. افزون بر این، مسدودسازی گسترده کاربران را به فیلترشکن‌ها و نرم‌افزارهای شناخته‌سوق می‌دهد، به‌روزرسانی‌های امنیتی را دشوار می‌کند و امکان مدیریت تهدیدها را کاهش می‌دهد؛ سیاستی که امید می‌رود با تغییر رویه در شورای عالی فضای مجازی اصلاح شود. امنیت هوشمند باید مهاجم را هدف قرار دهد، نه اتصال را.

از این‌رو، آزمون دولت چهاردهم فقط به رفع محدودیت یک یا چند پلتفرم محدود نمی‌شود. تغییر واقعی زمانی رخ می‌دهد که دسترسی به اینترنت از یک تصمیم اداری قابل تعلیق، به یک قاعده عمومی و قابل پیش‌بینی تبدیل شود. محدودیت‌های ضروری نیز باید هدفمند، مستند، مدت‌دار و قابل اعتراض باشند. تصمیم اضطراری بدون تاریخ پایان، به‌تدریج

به سیاست دائمی تبدیل می‌شود؛ همان‌گونه که امتیازهای موقت، اینترنت طبقه‌بندی را عادی می‌کنند. سیاستی که در سراسر دولت با آن مخالفت کردیم. توسعه فیبر نوری و نسل پنجم برای این تحول ضروری است، اما کافی نیست. ظرفیت بالای شبکه بدون دسترسی مؤثر به دانش، بازار و خدمات جهانی، مانند ساخت بندری پیشرفته و بستن مسیر آن به درواست، شبکه ملی اطلاعات به عنوان یک ضرورت می‌تواند تاب‌آوری خدمات داخلی را افزایش دهد، ولی اگر به جای مکمل اینترنت جهانی به جانشین آن تبدیل شود، مزیت اقتصادی خود را نیز از دست خواهد داد.

برای رسیدن به اقتصاد فناوری‌های همگرا، سیاست اینترنت باید در کنار چند سیاست دیگر قرار گیرد: تأمین برق پایدار برای مراکز داده، دسترسی رقابتی دانشگاه‌ها و شرکت‌ها به توان محاسباتی، ایجاد زیرساخت‌های داده پژوهشی، حمایت بلندمدت از تحقیقات دانشگاهی، تقویت استانداردهای فنی، تسهیل همکاری با ایرانیان خارج از کشور و استفاده از خرید دولتی برای رساندن فناوری‌های نوپا به بازار. دولت همچنین باید سنجش موفقیت را تغییر دهد. تعداد مشترکان، میزان پوشش یا حجم ترافیک شاخص‌های مفیدی هستند، اما کیفیت یک زیست‌بوم نوآوری را نشان نمی‌دهند. شاخص‌های مهم‌تر عبارت‌اند از مدت و دامنه تحولات، دسترسی دانشگاه‌ها به منابع علمی، سهم صادرات دیجیتال، سرمایه‌گذاری خطرپذیر و تعداد شرکت‌هایی که از پژوهش به تولید رسیده‌اند. دولت چهاردهم توانسته است سهم اقتصاد دیجیتال را افزایش دهد؛ اما این موفقیت باید نقطه آغاز باشد، نه خط پایان. ایران اکنون به سیاستی برای «اقتصاد پس از دیجیتال» نیاز دارد: اقتصادی که در آن اینترنت نه فقط محل معامله کالا و خدمات، بلکه بستر تولید علم و ترکیب فناوری‌ها باشد.

کشورها در دهه آینده نه تنها بر سر داشتن بهترین الگوریتم، تراشه یا آزمایشگاه رقابت می‌کنند بلکه مزیت اصلی از آن کشوری خواهد بود که بتواند سریع‌تر از دیگران میان ایده، انسان، داده، سرمایه و بازار ارتباط برقرار کند.

برق‌گذاری ایران، پیش از آنکه به یک اختراع بزرگ وابسته باشد، به کیفیت همین اتصال بستگی دارد.

نگاه

بازگشایی اینترنت، زمینه‌ساز ارتقای تاب‌آوری زیرساخت‌ها

محبوبه ستارزاده

کروه علم و فناوری

همزمان با تجاوز جنایتکارانه آمریکا به کشورمان، شاهد اعمال محدودیت‌هایی که هرچند مردم را در روزهای جنگ با همراهی‌شان با دولت و حاکمیت، آن را پذیرفته بودند، اما با کمتر شدن تنش‌ها خواستار رفع محدودیت‌ها و بازگشت اینترنت بین‌الملل شدند؛ اینترنتی که برای بسیاری از مشاغل و کسب‌وکارها، آموزش عالی و تحقیق و... ضروری بود. مردم و به‌ویژه فعالان حوزه اقتصاد دیجیتال، برنامه‌نویسان و... ادامه‌دار شدن محدودیت‌ها را مشکل‌ساز می‌دانستند و معتقد بودند با وجود آتش‌بس، این روند باید زودتر تغییر کند. در این میان موضوعی که شاید کمتر مورد توجه قرار می‌گرفت، تهدید تضعیف امنیت سایبری زیرساخت‌های کشور در غیاب اینترنت بین‌الملل بود؛ موضوعی که کارشناسان حوزه امنیت اطلاعات و سایبری بر آن تأکید ویژه داشتند و دارند.

یک تصمیم درست در بزنگاه

محمدرضا عباسی از کارشناسان ارشد امنیت اطلاعات و اقتصاد دیجیتال معتقد است در شرایطی که اینترنت در همه بخش‌های زندگی رسوخ کرده و به یکی از زیرساخت‌های حیاتی جوامع مدرن تبدیل شده، هرگونه اختلال یا قطع این فناوری می‌تواند تهدیدی جدی برای تداوم فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی، آموزش، اقتصاد دیجیتال و... باشد؛ تهدیدی که گاه بسیار خطرناک می‌شود.

او در توضیح این موضوع به «ایران» می‌گوید: «هرچند ایجاد محدودیت‌های اینترنتی در شرایطی همچون جنگ ۴۰ روزه و تجاوز آمریکا به کشورمان به عنوان تصمیم بالاترین مقام‌های امنیتی کشور قابل درک است، اما ادامه‌دار شدن قطع اینترنت بین‌الملل، مشکلات بسیاری در حوزه‌های مختلف ایجاد

کرد؛ مشکلاتی که حتی با ادله‌هایی همچون محافظت از زیرساخت‌ها در برابر حملات سایبری دشمن نیز از نگاه جامعه‌ای که اینترنت را همچون برق و آب لازم می‌داند، قابل قبول نبود.

عباسی در ادامه می‌گوید: «بعد از جنگ ۴۰ روزه و اعلام آتش‌بس، مردم منتظر رفع محدودیت‌ها و اینترنتی بودند که

این موضوع با مقاومت‌هایی مواجه شد. درست در این بزنگاه بود که رئیس‌جمهوری برای حل مشکل، بهترین تصمیم را گرفت و با ابلاغ تشکیل ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی کشور به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور، مسیر رفع محدودیت‌های اینترنتی را کوتاه‌تر کرد.» او معتقد است: «عملکرد صحیح و بجای این ستاد در بازگشایی اینترنت بین‌الملل، برخلاف تصور کسانی که مخالف باز شدن اینترنت بودند، عملاً به افزایش امنیت سایبری زیرساخت‌های حیاتی کشور کمک کرد، چراکه نبود اینترنت، خود مانع به‌روزرسانی‌های حیاتی دستگاه‌ها و آسیب‌پذیرتر شدن آنها می‌شد.»

توسعه زیرساخت‌های دفاعی سایبری جایگزین

محدودیت‌های اینترنتی شود به اعتقاد این کارشناس ارشد امنیت اطلاعات و اقتصاد دیجیتال، فضای مجازی مانند هر زیرساخت حیاتی دیگری، با تهدیدات و مخاطرات مختلفی مواجه است. او ادامه می‌دهد: «درواقع حملات سایبری، بدافزارها، سرقت اطلاعات، جاسوسی دیجیتال و سوءاستفاده از فناوری‌های نوین، چالش‌های جهانی هستند که تقریباً تمام کشورهای جهان با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند. اما تجربه جهانی

نشان می‌دهد راهکار اصلی مقابله با این تهدیدات، قطع ارتباطات با اعمال محدودیت‌های دسترسی به اینترنت نیست، بلکه توسعه زیرساخت‌های دفاعی سایبری، ارتقای دانش امنیتی، آموزش نیروی انسانی و مدیریت هوشمند ریسک‌هایی است که می‌تواند به افزایش تاب‌آوری زیرساخت‌ها در شرایط بحرانی

همچون جنگ کمک کند. عباسی در ادامه توضیح می‌دهد: «در این چارچوب، ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی کشور توانست نقش مهمی در ایجاد هماهنگی میان دستگاه‌های مسئول سیاست‌های مدیریت ریسک‌های فضای دیجیتال و ایجاد تعادل میان امنیت،

توسعه فناوری و بهره‌مندی جامعه از فرصت‌های دیجیتال ایفا کند.» به اعتقاد او، درک درست از موضوع ساماندهی واقعی فضای مجازی به معنای ایجاد یک محیط امن، پایدار و قابل مدیریت، گام اول در این تصمیم بود که به آن توجه جدی شد؛ محیطی که با مقابله با تهدیدات، امکان رشد علمی، اقتصادی و نوآورانه کشور را نیز فراهم کند.

آسیب‌پذیری زیرساخت‌ها در غیاب اینترنت پایدار

این کارشناس ارشد امنیت اطلاعات و اقتصاد دیجیتال می‌گوید: «باید به این موضوع توجه داشت که امنیت

پایدار زمانی ایجاد می‌شود که توان دفاعی افزایش یابد، نه اینکه ارتباطات فناوری حذف شود. آنچه مسلم است زیرساخت‌های فناوری برای عملکرد صحیح، نیازمند ارتباط مستمر با اکوسیستم جهانی فناوری و دریافت به‌روزرسانی‌ها، مدیریت تجهیزات، استفاده از سرویس‌های ابری و توسعه نرم‌افزارهای خود از طریق اینترنت پایدار هستند.» از نگاه عباسی، با دسترسی به اینترنت پایدار، عملاً دریافت پچ‌ها و وصله‌های امنیتی در کمترین زمان ممکن امکانپذیر و به این ترتیب سدی مناسب مقابل هرکها ایجاد می‌شود درحالی که در غیاب اینترنت بین‌الملل، دریافت این پچ‌ها امکان‌پذیر نیست و زیرساخت‌ها بسیار آسیب‌پذیر می‌شوند،

رئیس‌جمهوری برای حل مشکل، بهترین تصمیم را گرفت و با ابلاغ تشکیل ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی کشور به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور، مسیر رفع محدودیت‌های اینترنتی را کوتاه‌تر کرد

بازگشایی اینترنت عملاً سطح امنیت سایبری زیرساخت‌ها را ارتقا بخشد و این مهم با تصمیم درست ستاد ویژه فضای مجازی محقق شد.

به گفته او، با تصمیم برای بازگشایی اینترنت و برقراری مجدد اتصال آن پس از یک دوره محدودیت نسبتاً طولانی، در فضای امنیت سایبری شاهد دریافت اطلاعات Threat Intelligence، به‌روزرسانی IDS، IPS، EDR و فایروال‌ها، افزایش همکاری با مراکز امنیتی و افزایش توان شناسایی حملات بودیم که درنتیجه، آسیب‌پذیری سیستم‌ها کاهش یافت.

این کارشناس ارشد امنیت اطلاعات، یکی دیگر از بخش‌های مهم امنیت دیجیتال را که گاهی کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد، سیستم‌های عامل دستگاه‌های مورد استفاده کاربران، سازمان‌ها و... می‌داند و می‌گوید: «امروزه تقریباً تمام فعالیت‌های دیجیتال کاربران و سازمان‌ها از طریق تلفن همراه، رایانه شخصی، سرور، تجهیزات صنعتی و تجهیزات هوشمند انجام می‌شود که همگی بر پایه سیستم‌های عامل مختلف از جمله اندروید، iOS، لینوکس و ویندوز فعالیت می‌کنند و البته امنیت آنها وابسته به دریافت مستمر به‌روزرسانی‌ها و اصلاح آسیب‌پذیری‌هاست.»

به گفته عباسی، قطع ارتباط پایدار علاوه بر باقی ماندن آسیب‌پذیری‌ها و عدم دریافت وصله‌های امنیتی، باعث می‌شود کاربران برای دریافت به‌روزرسانی‌های مورد نیاز خود، به منابع غیررسمی مراجعه کنند که به این ترتیب، احتمال استفاده از Firmware یا نرم‌افزارهای دستکاری‌شده افزایش می‌یابد. بنابراین اینترنت بخشی از زنجیره امنیت سیستم‌های عامل و تجهیزات دیجیتال است و حفظ این ارتباط، نقش مهمی در امنیت کاربران و سازمان‌ها دارد. او البته معتقد است ایران نیز باید مانند برخی کشورها سیستم عامل ملی

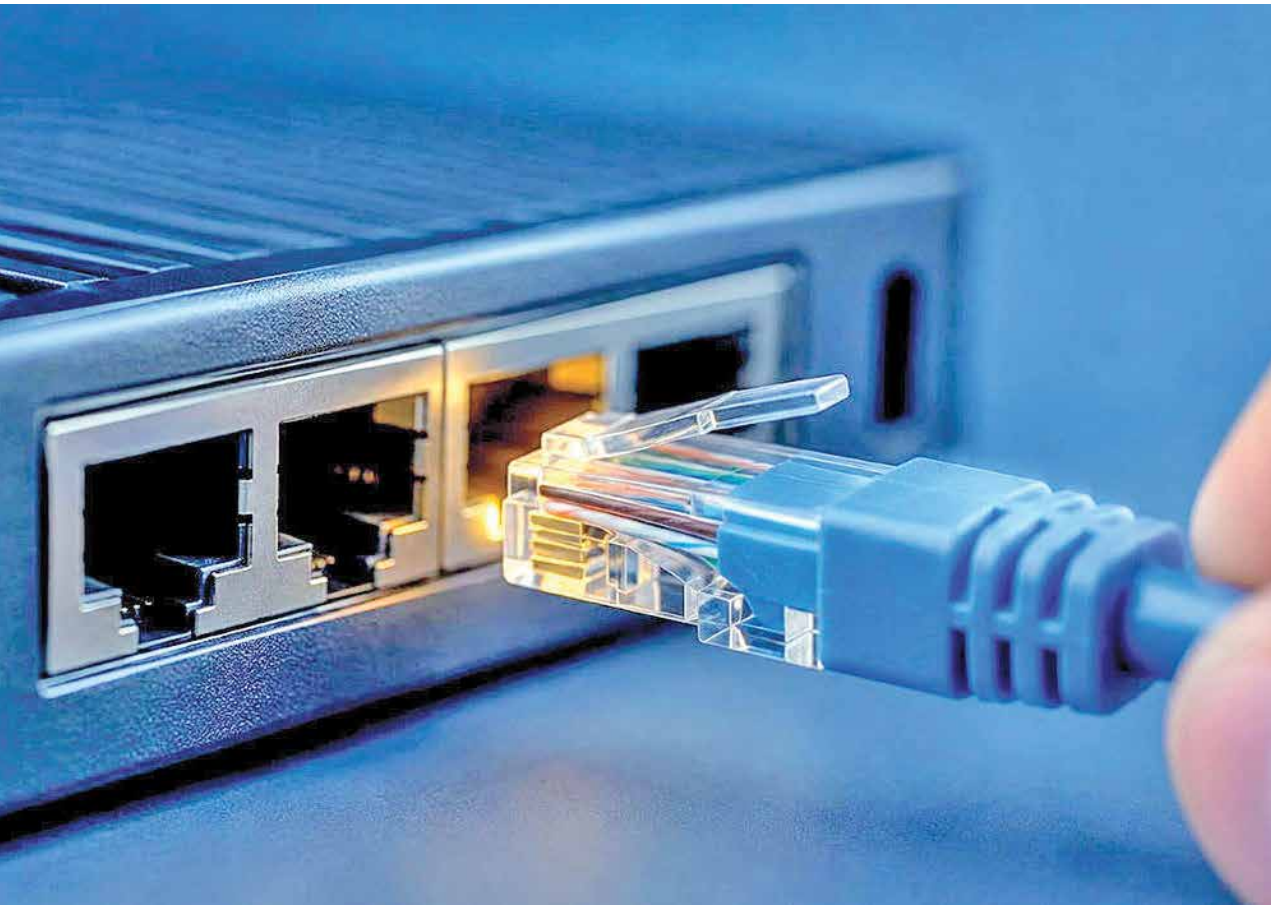
خود را داشته باشد تا از وابستگی به کشورهای متخاصم جلوگیری شود و ریسک‌های مربوط به آن، به طرز چشمگیری کاهش یابد.

نقش دولت در نگهداشت متخصمان امنیت اطلاعات

عباسی البته معتقد است که یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های امنیت سایبری هر کشور، نیروی انسانی متخصص است، به گونه‌ای که حتی پیشرفته‌ترین تجهیزات امنیتی نیز بدون حضور کارشناسان توانمند، آموزش دیده و به‌روز، نمی‌توانند امنیت پایدار ایجاد کنند.

این کارشناس ارشد امنیت اطلاعات البته تأکید می‌کند که حفظ متخصصان امنیت اطلاعات و فناوری اطلاعات، بخشی از راهبرد امنیت ملی نیروهای متخصص به راحتی می‌توانند جذب شرکت‌های بزرگ در کشورهای دیگر شوند به همین دلیل هم باید برای حفظ این سرمایه انسانی تلاش کرد؛ سرمایه‌ای که در کنار ابزار و تجهیزات مورد نیاز، اینترنت پایدار و... ضامن تأمین امنیت سایبری زیرساخت‌ها هستند. عباسی البته برای نگهداشت این نیروی انسانی متخصص، پیشنهادهایی هم دارد و معتقد است دولت برای ماندگاری آنها باید مشوق‌های حرفه‌ای و اقتصادی مناسب ارائه دهد و با ایجاد امکان آموزش‌های مستمر و به‌روز در حوزه فناوری و امنیت و همچنین فراهم کردن امکان حضور آنها در دوره‌ها و استانداردهای بین‌المللی کمک کند مسیر رشد شغلی این متخصصان هموارتر شود.

امنیت ملی در عصر دیجیتال نیازمند زیرساخت ارتباطی قوی، متخصصان توانمند و فرآیندهای استاندارد مدیریت امنیت است. ایجاد مسیرهای ارتباطی غیررسمی و خارج از کنترل می‌تواند خود به یک ریسک امنیتی تبدیل شود. هدف باید ایجاد فضای دیجیتال امن و قابل مدیریت باشد.

وقتی سیاست از فناوری عقب می ماند

مینا حسینی
گروه علم و فناوری

بازگشایی اینترنت در شرایطی که مردم بی‌صبرانه چشم به راه کاهش محدودیت‌ها بودند اما مقاومت‌ها در برابر آن کم نبود و حتی برخی اینترنت بین‌الملل را موضوعی غیرضروری می‌دانستند، نیازمند یک نگاه ویژه و تصمیمی بزرگ بود؛ تصمیمی که به اعتقاد برخی کارشناسان، تنها از عهده یک تشکیلات ویژه و منسجم همچون ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی برمی‌آمد. وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت اصلاحات یکی از این کارشناسان است که با دفاع تمام‌قد از تصمیم دولت برای بازگشایی اینترنت پس از فروکش کردن تنش‌ها در جنگ ۴۰ روزه، آن را یک تصمیم ملی و سرزودست‌ساز می‌داند که زمینه‌ساز کاهش دغدغه‌های عموم مردم شد.

بازگشایی اینترنت نتیجه یک دغدغه بزرگ

احمد معتمدی در گفت‌وگو با «ایران»، تشکیل ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی با ابلاغ رئیس جمهوری را اقدامی کاملاً دقیق، درست و بجا دانست و گفت: «بی‌شک تخصص معاون اول رئیس جمهور به عنوان رئیس این ستاد و دغدغه‌های ایشان در موفقیت‌ها در زمینه بازگشایی اینترنت بی‌تأثیر نبوده است. ایشان زمانی سکانتدار وزارت ارتباطات بوده و دغدغه این حوزه را داشته و در نهایت هم موفق شد با همکاری مناسبی که در این ستاد ویژه وجود داشت، یک تصمیم ملی، بزرگ و لازم بگیرد؛ تصمیمی که بی‌شک اقدامی مناسب برای کاهش بخشی از نارضایتی مردم بود.» او با ابراز امیدواری نسبت به ادامه فعالیت قدرتمند این ستاد، در پاسخ به کسانی که آن را به نوعی موازی‌کاری می‌دانستند و حتی معتقد بودند که مصوبه بازگشایی اینترنت در این ستاد غیرقانونی است، گفت: «در شرایط جنگی که مردم از نظر اقتصادی، روحی و روانی با مشکلاتی روبه‌رو بودند، افزودن محدودیت‌های بیشتر، اصلاً تصمیم درستی نبود. این موضوع به دستور ستاد ویژه فضای مجازی به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور و دبیری وزیر ارتباطات مورد توجه قرار گرفت و در نهایت هم تصمیم بر این شد که اینترنت بازگشایی شود.» معتمدی در ادامه تأکید کرد: «معتقدم با توجه به کارایی این ستاد، باید این تشکیلات زودتر تشکیل می‌شد، چراکه در غیاب این ستاد، تاکنون برخی تصمیمات بسیار تدرؤانه و عجیب

حکمرانی هوشمند چاره کار است

وزیر دولت اصلاحات تأکید کرد: «منظورم این نیست که نسبت به امنیت اینترنت بی‌تفاوت باشیم، بلکه معتقدم باید حکمرانی هوشمند داشته باشیم.» معتمدی با اشاره به اینکه یکی از دلایل موفق نبودن ما در حکمرانی هوشمند کمبود محتوای مناسب داخلی است، تأکید کرد: «اگر تولید محتوای مناسب انجام می‌شد، کاربران حتماً بدون هیچ اجباری به سمت سرویس‌های داخلی می‌رفتند. نمونه آن هم مسیریاب‌های بومی فعلی، اپلیکیشن‌های حمل‌ونقل، پلتفرم‌های خرید و فروش، برخی شبکه‌های اجتماعی و... است. هرچا خدمات داخلی کیفیت مناسبی نداشته‌اند، مردم از آنها استفاده کرده‌اند و دلیلی برای مراجعه به نمونه‌های خارجی نمی‌بینند. بنابراین می‌توان با حرکت به این سمت، حکمرانی هوشمندانه‌ای بر فضای مجازی داشت بدون اینکه نیازی به اعمال محدودیت‌های گسترده باشد.»

وی درباره آثار قطع اینترنت بر جامعه علمی هم گفت: «امروز اینترنت همان نقشی را در زندگی دارد که خودرو در حمل‌ونقل دارد و نمی‌توان بدون آن زندگی کرد. تقریباً هیچ حوزه‌ای از تجارت، صنعت، خرید و فروش، دانشگاه و شرکت‌های دانش‌بنیان بدون اینترنت امکان فعالیت

ندارد. امروز دیگر جهان به دهکده جهانی تبدیل شده و همه باید از فناوری‌هایی مانند هوش مصنوعی استفاده کنند. همه مردم، خبرنگاران و کارشناسانی که هر روز درباره تحولات جهان تحلیل ارائه می‌دهند، اطلاعات خود را از طریق اینترنت به دست می‌آورند.» وزیر ارتباطات دولت اصلاحات اظهار کرد: «پروژه‌های ملی بسیار حساسی وجود دارد که دست اندرکاران با استفاده از هوش مصنوعی و دسترسی به اطلاعات می‌توانند سریع‌تر و دقیق‌تر پیش ببرند. معتقدم محروم کردن مردم از چنین دستاورد بزرگی اصلاً منطقی نیست؛ به هر حال این فناوری حاصل تلاش بشر است و باید از آن برای توسعه بهتر و سریع‌تر کشور آن هم در شرایطی که عده‌ای چشم به خاک این کشور دارند، بهره گرفت.» معتمدی افزود: «جنگ نیز نشان داد که کشور

معتمدی یادآور شد: «در دوران مسئولیت ما نیز این بحث‌ها وجود داشت. ما همواره معتقد بودیم وزارت ارتباطات باید همکاری نزدیکی با دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی داشته باشد، اما اگر این همکاری منطقی و صحیح نباشد، هم از مزایای فناوری محروم می‌شویم و هم در نظر اقتصادی و توسعه‌ای عقب خواهیم ماند.»

برش‌ش

خودمان را از ظرفیت فناوری محروم نکنیم

وزیر ارتباطات دولت اصلاحات اظهار کرد: «امروز با گسترش هوشمندسازی، اینترنت و تلفن همراه، بزرگ‌ترین کسب‌وکارهای جهان بر پایه این فناوری‌ها شکل گرفته‌اند. حتی کار به جایی رسیده که بحران اقتصادی پیش‌بینی‌شده در آمریکا تا حد زیادی با توسعه هوش مصنوعی مدیریت شد به این ترتیب گام بزرگی در اقتصاد این کشور برداشته شد. ما نیز باید از این ظرفیت استفاده کنیم نه اینکه خود مانع جدی برای توسعه کشور باشیم.» وی با اشاره به وحدت و انسجام آحاد جامعه در دوران جنگ تمثیلی، تأکید کرد: «در همه جای دنیا ارتباطات ابعداد امنیتی و فرهنگی مختلفی دارد ولی آیا راه‌حل، بستن فناوری و ایجاد محدودیت است؟ ما در کشور ظرفیت‌های بزرگی از نظر اقتصادی، امنیتی، فرهنگی و مهم‌تر از همه ظرفیت بزرگ مردم را داریم؛ مردمی که در هر شرایطی پای کار بودند و در سخت‌ترین روزهای جنگ و زیرموشکی‌باران دشمن، دولت و حاکمیت را تنها نگذاشتند حالا چرا باید در پاسخ به این همه محبت مردم، برای آنها محدودیت ایجاد کنیم؟ درحالی که می‌توان این فناوری بزرگ و پرکار را مدیریت کرد؟»

معتمدی با ذکر خاطره‌ای از زمان سکانتداری وزارت ارتباطات در دولت اصلاحات گفت: «در سفر به مالزی مشاهده کردم همه منازل از دیش‌های ماهواره مشابه استفاده می‌کنند. وقتی علت را پرسیدیم، در پاسخ گفتند: در مالزی، تنها همین دیش‌های ماهواره مجاز هستند و مردم می‌توانند بدون هیچ دغدغه‌ای درباره تهاجم فرهنگی و... از برنامه‌های مناسب برخی شبکه‌های ماهواره‌ای جهانی استفاده کنند.»

او در ادامه گفت: «ماجرای آن قیران بود که دولت مالزی، به صورت

یادداشت

محمود واعظی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت یازدهم:

در غیاب اینترنت روایت‌سازی‌های جنگ علیه کشور بود

رئیس‌جمهور از روز اول با وعده‌هایی همچون رفع فیلترینگ و ایجاد اینترنت پایدار، پا به میدان مناظره‌های انتخاباتی گذاشت و به مرم‌قول داد که به آنها عمل می‌کند. حالا بعد از گذشت دو سال از ریاست جمهوری، می‌بینیم که همچنان بر تحقق وعده‌های خود بافشاری دارد و حتی در روزهای سخت جنگ و بحران هم می‌خواهد به آنها جامه عمل بپوشاند.

این پابندی به وعده‌ها و اقتدار در تصمیم‌گیری را می‌توان در بازگشایی اینترنت پس از جنگ ۴۰ روزه با وجود مخالفت‌های بسیار مشاهده کرد. محمود واعظی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت یازدهم در گفتگو با «ایران»، نگاهی به تأکید دولت در زمینه بازگشایی اینترنت دارد و می‌گوید: «معتقدم اگر اینترنت در زمان جنگ باز بود و در دسترس مردم قرار داشت، بی‌شک روایت‌های دقیق و درستی از ایران به گوش جهانیان می‌رسید نه این‌که فضا را بر روی مردم خود که همیشه پای ایران ایستاده‌اند ببندیم و بعد مجبور شویم بسیاری از اخبار منتشرشده را تکذیب کنیم. در صورت وجود اینترنت پایدار، کاربران خود می‌توانستند بهترین و خالص‌ترین روایت‌سازی را انجام دهند.»

رئیس‌جمهور از اختیارات خود استفاده کرد

وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت یازدهم در ادامه درباره خروجی ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی کشور به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور که مصوبه‌ای برای بازگشایی اینترنت بود گفت: دکتر پرتشکیان به عنوان رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی فضای مجازی، از اختیارات خود استفاده کرد و کار این ستاد، محدودیت‌های اینترنتی جنگ تحمیلی ۴۰ روزه را لغو کرد. در واقع این ستاد با بررسی کارشناسی کلیه ابعاد موضوع جمع‌بندی نهایی خود را به رئیس‌جمهور اعلام نمودند و در نهایت رئیس‌جمهور از اختیار قانونی خود برای بازگشایی اینترنت استفاده کرد. واعظی یادآور شد: البته ستار هاشمی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت چهاردهم، نیز با دولت همراه و همگام است و با توجه به دغدغه‌های که نسبت به رفع فیلترینگ و کاهش محدودیت‌های اینترنتی دارد، مستمراً در این مسیر در کنار رئیس‌جمهور بوده و با ایشان هم‌افزایی دارد. او در ادامه تأکید کرد: «بر موضوع بازگشایی اینترنت پس از جنگ تحمیلی ۴۰ روزه، بی‌تردید تخصص و دغدغه‌های دکتر عارف، که پیش‌تر سکانتدار وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات بوده‌اند، و ایضا تحصیلات ایشان در حوزه مرتبط با فناوری، بی‌تردید تأثیرگذار بوده است. ایشان به‌ویژه بر اهمیت و ضرورت برخورداری جامعه از اینترنتی پایدار و قابل اتکا واقف هستند.»

فیلترینگ مشکلی را حل نمی‌کند

از نگاه واعظی، به‌طور کلی تجربه نشان داده که فیلترینگ و محدودیت‌های اینترنتی با هر نگاهی که اعمال شود، مشکلی را حل نخواهد کرد. اگر نگرانی داعیه‌داران فیلترینگ، مسائل غیر اخلاقی و مضایق مجرمانه است که مقابلۀ با چنین محتواهایی، راه حل‌های دیگری جز مسدودسازی شبکه اجتماعی را می‌طلبد.

او در ادامه توضیح داد: به عنوان مثال وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌تواند محتواهای مخالف امنیت یا دارای موارد اخلاقی و... را فیلتر کند درحالی که کل سایت در دسترس کاربران قرار دارد.

به عنوان مثال مادامی که یک سایت کارایی علمی، تجاری، فرهنگی، آموزشی و... دارد، چه اجباری است که کاربران از دسترسی آن محروم بمانند؟ وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت یازدهم با اشاره به این که بحث اینترنت و فضای مجازی، دیگر با داری بودن زندگی مردم گره خورده و در بحث اقتصاد، هنر، تجارت، علم، کشاورزی، صنعت و... کاربران با آن سروکار دارند گفت: هم‌اکنون عده زیادی از مردم عزیزمان با روش‌های مختلف، از محل همین فضای مجازی و اینترنت ارتزاق می‌کنند، لذا محدودیت‌های اینترنتی، باعث کاهش ضرب

اشتغال و ارتزاق آنان می‌گردد. واعظی تأکید کرد: به هر حال کسانی که به دلایل سیاسی یا اعتقادی مترصد اعمال محدودیت هستند باید بدانند که با این نوع نگاه و اندیشه، چه مشکلاتی برای مردم و جامعه ایجاد می‌شود و مطمئناً این راهکار، درست و سازنده نیست.

وزیر ارتباطات دولت چهاردهم البته تأکید کرد که گفته‌او به این معنا نیست که با فضای مجازی باز و بدون مدیریت موافق است. او در ادامه توضیح داد: معتقدم که ضروری است تا این فضا و اینترنت بین‌الملل، چارچوبی مشخص داشته باشند. ما نیز موافق و نگرانی فضای مجازی نیستیم، اما مسدودسازی سلسلی با هر ادله‌ای، هیچ‌گاه جواب ندهاده و نخواهد داد. واعظی در ادامه گفت: واقعیت این است که همواره اقلیتی با صدای بلند وجود داشته‌اند که با هر موضوعی مخالفت می‌کنند. این افراد در دوره فعالیت ما نیز حاضر بودند؛ اما تجربه نشان داده است که هرگاه یک سایت یا شبکه اجتماعی فیلترشده، کاربران از طریق فیلترشکن با با مراجعه به نمونه‌های مشابه، مسیر

دسترسی خود را پیدا کرده‌اند. از این رو، فیلترینگ و اعمال محدودیت‌های گسترده، نه‌تنها راهکار مؤثری برای حل مسئله نیست، بلکه عملاً کاربران را به سمت شیوه‌های جایگزین ناامن و غیررسمی سوق می‌دهد. وزیر ارتباطات دولت یازدهم البته راهکارهایی هم برای حل این مشکل ارائه داد و گفت: به عنوان راهکار ایجابی، ضروری است تا برای ارتقای آگاهی عمومی و افزایش سواد رسانه‌ای مردم تلاش کنیم. از سوی دیگر، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌تواند با تدوین دستورالعمل کارشناسی، دقیق و روشن، مضایق محتوای نامناسب در وب‌سایت‌ها و وبسترهای مختلف را مشخص کند. در این صورت، به‌جای آنکه دسترسی کاربران به یک وب‌سایت یا شبکه اجتماعی به‌طور کامل مسدود شود، به شکل از دسترس خارج خواهد شد و کاربران همچنان می‌توانند از مطالب و خدمات مفید و سازنده آن بستر

های ضامن توسعه بهره‌مند شوند. واعظی تأکید کرد: همه ما در کشور بر این باور و اتفاق نظر داریم که محتوای غیراخلاقی که می‌تواند به فروپاشی خانواده‌ها و رواج ناهنجاری‌های اخلاقی در جامعه منجر شود، همچنین محتواهای تروریستی و مغایر با امنیت ملی و موارد مشابه، نباید در دسترس کاربران قرار گیرد؛ اما مسئله از جایی آغاز می‌شود که در نتیجه اعمال محدودیت‌های کلی، دسترسی یک دانشجو به وب‌سایت با محتوای علمی و تخصصی نیز سلب می‌شود. با شبکه اجتماعی‌ای که می‌تواند با حداقل سرمایه، بستری برای اشتغال و کسب‌وکار مردم و جوانان را فراهم کند، از دسترس آنان خارج می‌شود.

در چنین شرایطی است که شاهدیم حدود ۷۰ درصد جامعه، با وجود همه مشکلات و فشارهای اقتصادی، ناگزیرند برای دور زدن این «تحریم داخلی» هزینه‌های قابل توجهی صرف استفاده از فیلترشکن‌های ناامن و غیر قانونی کنند. وی ادامه داد: در چنین وضعیتی، کاربران یک سو با مخاطرات و آسیب‌های امنیت سایبری مواجه می‌شود و از سوی دیگر، ممکن است در معرض محتواهای مجرمانه و «ناقض امنیت ملی» قرار گیرد که در صورت دسترسی آزاد و پایدار به اینترنت، اساساً به سراغ آنها نمی‌رفت.

واعظی افزود: در سال‌های اخیر، مسئله اینترنت دیگر صرفاً در چارچوب دسترسی به شبکه‌های اجتماعی یا امکان استفاده از چند پلتفرم خاص قابل بررسی نیست و به یکی از زیرساخت‌های اصلی زندگی روزمره، اقتصاد و ارتباطات عمومی تبدیل شده است. لذا هرگونه اختلال یا محدودیت گسترده در این حوزه می‌تواند زنجیره‌ای از آثار مستقیم و غیرمستقیم ایجاد کند.

از اختلال در فعالیت کسب‌وکارهای کوچک و مشاغل آنلاین گرفته تا دشوارشدن دسترسی به خدمات آموزشی، علمی، بانکی و ارتباطی. در چنین شرایطی، کیفیت و پایداری شبکه تنها یک

مطالعه فنی محسوب نمی‌شود، بلکه به بخشی از اعتماد عمومی و تاب‌آوری جامعه در شرایط عادی و بحرانی تبدیل شده است.

وزیر اسبق ارتباطات در پایان تأکید کرد: معتقدم مرکز ملی و شورای عالی فضای مجازی مناسب است به وظایف و مسئولیت‌های تقنینی خود به‌درستی عمل کنند و تصمیم‌گیری درباره مسائل مهم و اثرگذار همچون وضعیت اینترنت، ارتباطات، بررسی‌های کارشناسی، واقعیت‌های اجتماعی و مصالح ملی صورت گیرد.

ما شاهد هستیم که در شورای عالی فضای مجازی، شمار اعضای حقیقی افزایش یافته است؛ افرادی که مسئولیت اجرایی مشخصی در دولت ندارند، اما در موضوعاتی مانند بازگشایی اینترنت و در فرآیند رأی‌گیری حضور دارند و به‌راحتی با این تصمیم ملی مخالفت می‌کنند.

به‌باور من، مسئله فضای مجازی و اینترنت را نمی‌توان صرفاً از منظر سیاسی یا با رویکرد سلبی و محدودکننده مورد بررسی قرار داد. امروزه این حوزه با زندگی روزمره مردم، اقتصاد، آموزش، ارتباطات، کسب‌وکارها و حتی نحوه مواجهه جامعه با بحران‌ها گره خورده است و تصمیم‌گیری درباره آن نیازمند شناخت دقیق تحولات فناوری و آثار اجتماعی و اقتصادی آن سیاست‌انخاذی است.

انتظار می‌رود نهادهای متولی، به‌جای آنکه صرفاً بر محدودسازی و کنترل متمرکز شوند، با اتخاذ رویکردی جامع و آینده‌نگر، میان الزامات امنیتی و ضرورت دسترسی پایدار و قابل اتکای مردم به اینترنت و سکوهای فضای مجازی توازن برقرار کنند.

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

رئیس کمیسیون اینترنت و خدمات فضای مجازی سازمان نصر کشور

سید محمدعلی شریفی الحسینی

روایت مثبت از یک تصمیم نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از پرسش‌ن‌ها و درس‌های مهم برای آینده را نیز به همراه دارد. مهم‌ترین پرسش این است که چگونه می‌توان در شرایط بحرانی، میان ضرورت‌های امنیتی و نیاز جامعه به ارتباطات پایدار تعادل ایجاد کرد؟ پاسخ به این پرسش نیازمند فاصله‌گرفتن از نگاه‌های صفر و صدی است. اینترنت، نه یک موضوع کاملاً فنی است که فقط متخصصان شبکه درباره آن تصمیم بگیرند و نه صرفاً یک موضوع سیاسی که بتوان آن را بدون توجه به آثار اقتصادی و اجتماعی مدیریت کرد. اینترنت امروز یک زیرساخت چندلایه است که تصمیم درباره آن باید با مشارکت متخصصان امنیت، اقتصاد، فناوری، جامعه‌شناسی و نمایندگان بخش خصوصی انجام شود.

یکی از درس‌های مهم این تجربه، ضرورت تدوین چارچوب‌های شفاف برای مدیریت ارتباطات در شرایط بحران است. در بسیاری از کشورهای جهان، برای شرایط اضطراری، پروتکل‌های مشخصی درباره نحوه مدیریت زیرساخت‌های حیاتی وجود دارد. هدف این پروتکل‌ها آن است که تصمیم‌ها در شرایط فشار، بر اساس برنامه از پیش طراحی شده اتخاذ شوند و کمترین آسیب به زندگی روزمره مردم وارد شود.

فرصتی برای بازنگری در سیاست‌های ارتباطی
در ایران نیز تجربه اخیر می‌تواند فرصتی برای بازنگری در سیاست‌های ارتباطی باشد. به جای آنکه هر بحران به یک تصمیم موری و اضطراری منجر شود، می‌توان سازوکارهایی ایجاد کرد که از قبل مشخص کند در شرایط مختلف، چه اقداماتی باید انجام شود، چه نهادهایی مسئول هستند و چگونه می‌توان میان امنیت و دسترسی تعادل برقرار کرد.

در این میان، نقش بخش خصوصی اهمیت ویژه‌ای دارد. شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات اینترنت، مراکز داده، اپراتورها، شرکت‌های فناوری اطلاعات و کسب‌وکارهای دیجیتال، نه فقط مصرف‌کننده تصمیمات حاکمیتی، بلکه بخشی از راه‌حل هستند. استفاده از ظرفیت کارشناسی این بخش می‌تواند به تصمیم‌گیری دقیق‌تر و کاهش پیامدهای ناخواسته کمک کند.

یکی از بخش‌هایی که آسیب‌پذیری آن در زمان محدودیت اینترنت بیش از گذشته دیده شد، جامعه برنامه‌نویسان و فعالان فناوری اطلاعات بود. در اقتصاد امروز، دانش فنی با سرعت زیادی تغییر می‌کند و توسعه‌دهندگان نرم‌افزار برای یادگیری، حل مسائل فنی و استفاده از ابزارهای جدید، به شبکه جهانی دانش وابسته هستند. بسیاری از سرویس‌ها و منابع مورد استفاده متخصصان فناوری، خارج از مرزهای جغرافیایی کشور قرار دارند و جایگزین داخلی برای همه آنها وجود ندارد. این موضوع نشان داد توسعه اقتصاد دیجیتال تنها با ایجاد زیرساخت داخلی یا افزایش تعداد پلتفرم‌ها محقق نمی‌شود؛ بلکه نیازمند تعامل سازنده با اکوسیستم جهانی فناوری است. همان‌گونه که یک صنعتگر برای توسعه محصول خود به زنجیره تأمین جهانی نیاز دارد، صنعت فناوری نیز برای رشد، نیازمند ارتباط با جریان جهانی دانش، نوآوری و تجربه است. صنعت بازی‌های رایانه‌ای نیز یکی دیگر از حوزه‌هایی بود که تأثیر محدودیت ارتباطات را به شکل ملموس تجربه کرد. بازی آنلاین، برخلاف تصور برخی، صرفاً یک فعالیت سرگرمی نیست؛ بلکه امروز به یک صنعت بزرگ اقتصادی تبدیل شده است که در آن توسعه‌دهندگان، ناشران، تولیدکنندگان محتوا، بازیکنان حرفه‌ای و کسب‌وکارهای جانبی فعالیت می‌کنند. بسیاری از بازی‌ها برای عملکرد مناسب نیازمند ارتباط با سرورهای بین‌المللی هستند و هرگونه اختلال در این ارتباط می‌تواند تجربه کاربران و درآمد فعالان این حوزه را تحت‌تأثیر قرار دهد.

کسب‌وکارها، برخلاف تصور عموم، صرفاً شرکت‌های بزرگ فناوری نیستند؛ بلکه شامل طیف گسترده‌ای از فروشندگان خرد، تولیدکنندگان محتوا، فریلنسرها، طراحان، برنامه‌نویسان، استارت‌آپ‌ها و ارائه‌دهندگان خدمات تخصصی هستند که بخش مهمی از درآمد خود را از طریق فضای دیجیتال به دست می‌آورند.

برای بسیاری از این فعالان، اینترنت بین‌الملل نه یک امکان اضافی، بلکه بخشی از ابزار کار روزانه است. یک شرکت نرم‌افزاری برای توسعه محصول خود به منابع جهانی دانش و فناوری نیاز دارد. یک متخصص امنیت سایبری برای به‌روز نگه داشتن دانش خود باید به منابع تخصصی دسترسی داشته باشد. یک تیم استارت‌آپی برای توسعه بازار خود نیازمند ارتباط با مشتریان و شرکای خارج از کشور است و محدودیت طولانی‌مدت این ارتباطات می‌تواند باعث کاهش بهره‌وری، افزایش هزینه‌ها و حتی از دست رفتن فرصت‌های اقتصادی شود.

آموزش دیجیتال، مکمل آموزش سنتی
در حوزه آموزش نیز بازگشت ارتباطات، نقش مهمی در احیای جریان یادگیری داشت. تجربه سال‌های اخیر نشان داده است آموزش دیجیتال دیگر یک گزینه جانبی نیست؛ بلکه مکمل مهمی برای نظام آموزشی سنتی محسوب می‌شود. دانشگاه‌ها، مراکز آموزشی و حتی مدارس از ابزارهای آنلاین برای ارائه محتوا، برگزاری کلاس، دسترسی به منابع علمی و ارتباط میان استاد و دانشجو استفاده می‌کنند. در شرایط بحرانی، این ظرفیت می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مهم برای حفظ تداوم آموزش مورد استفاده قرار گیرد.

بازگشت اینترنت، عامل کاهش فشار روانی جامعه
اما شاید مهم‌ترین اثر بازگشت اینترنت، در سطحی فراتر از اقتصاد و فناوری قابل مشاهده بود؛ یعنی در حوزه سرمایه اجتماعی و احساس آرامش عمومی. بحران‌ها معمولاً با احساس عدم قطعیت همراه هستند. مردم در چنین شرایطی نیاز دارند بدانند چه اتفاقی در حال رخ دادن است، عزیزانشان در چه وضعیتی قرار دارند و چگونه می‌توانند با جهان ارتباط برقرار کنند. قطع یا محدود شدن مسیرهای ارتباطی می‌تواند این احساس عدم قطعیت را افزایش دهد.

در چنین شرایطی، اینترنت به یک کانال ارتباطی برای کاهش اضطراب تبدیل می‌شود. امکان تماس با خانواده، دریافت اخبار، ارتباط با دوستان و ادامه فعالیت‌های اجتماعی، بخشی از نیازهای طبیعی انسان در شرایط دشوار است. بنابراین بازگشت اینترنت را می‌توان از زاویه‌ای دیگر، اقدامی برای کاهش فشار روانی جامعه نیز دانست.

از نگاه‌های صفر و صدی فاصله بگیریم
البته تجربه مدیریت اینترنت در بحران، تنها یک الیه محدود نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از پرسش‌ها و درس‌های مهم برای آینده را نیز به همراه دارد. مهم‌ترین پرسش این است که چگونه می‌توان در شرایط بحرانی، میان ضرورت‌های امنیتی و نیاز جامعه به ارتباطات پایدار تعادل ایجاد کرد؟ پاسخ به این پرسش نیازمند فاصله‌گرفتن از نگاه‌های صفر و صدی است. اینترنت، نه یک موضوع کاملاً فنی است که فقط متخصصان شبکه درباره آن تصمیم بگیرند و نه صرفاً یک موضوع سیاسی که بتوان آن را بدون توجه به آثار اقتصادی و اجتماعی مدیریت کرد. اینترنت امروز یک زیرساخت چندلایه است که تصمیم درباره آن باید با مشارکت متخصصان امنیت، اقتصاد، فناوری، جامعه‌شناسی و نمایندگان بخش خصوصی انجام شود.

یکی از درس‌های مهم این تجربه، ضرورت تدوین چارچوب‌های شفاف برای مدیریت ارتباطات در شرایط بحران است. در بسیاری از کشورهای جهان، برای شرایط اضطراری، پروتکل‌های مشخصی درباره نحوه مدیریت زیرساخت‌های حیاتی وجود دارد. هدف این پروتکل‌ها آن است که تصمیم‌ها در شرایط فشار، بر اساس برنامه از پیش طراحی شده اتخاذ شوند و کمترین آسیب به زندگی روزمره مردم وارد شود.

فرصتی برای بازنگری در سیاست‌های ارتباطی
در ایران نیز تجربه اخیر می‌تواند فرصتی برای بازنگری در سیاست‌های ارتباطی باشد. به جای آنکه هر بحران به یک تصمیم موری و اضطراری منجر شود، می‌توان سازوکارهایی ایجاد کرد که از قبل مشخص کند در شرایط مختلف، چه اقداماتی باید انجام شود، چه نهادهایی مسئول هستند و چگونه می‌توان میان امنیت و دسترسی تعادل برقرار کرد.

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز دانش بنیان کشور

عضو هیات مدیره انجمن مدیران مراکز